

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE DÜŞÜNCEYİ AÇIKLAMA VE YAYMA HÜRRİYETİNİN KAPSAM VE SINIRLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

An Assessment On The Scope And Limits Of Freedom Dissemination Of Thought With Mass Media

Arş. Gör. Mustafa Temel¹

Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü
Kayseri

Arş. Gör. Ömer Faruk Koçak²

Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
Kayseri

Özet: İfade özgürlüğü bireyin özgürce düşünce edinebilmesi ve düşüncelerini bağımsız bir şekilde paylaşabilmesi sürecini ifade eder. İfade özgürlüğü yasalar çerçevesinde koruma altına alınmakla birlikte, bu özgürlüğün sınırları belirlenmiş; bu sınırların aşılması durumunda hangi yaptırımların uygulanacağı da hukuk metinlerinde belirtilmiştir. Bu bağlamda, kitle iletişim araçları ile düşünceyi ifade etme özgürlüğü de belirli sorumlulukları beraberinde getirmektedir. Özellikle ifade özgürlüğünün; kişi haklarının zedelenmesi, özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi ve kamu düzeninin bozulması gibi durumlarda sınırlandırılacağı uluslararası ve ulusal hukuk metinlerinde belirtilmiştir. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarına erişimin bazı durumlarda kısa süreli engellenmesinin temel sebebi de, bu araçlar vasıtasıyla suç işlenmesidir. Çalışmada da, ifade özgürlüğü kavramının teorik çerçevesine, bu özgürlüğün sınırları ile birlikte; kitle iletişim araçları üzerinden bireyin suç işlemesi halinde hangi düzenlemelerin göz önüne alınacağı ya da alınması gerektiği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Düşünce ve İfade Özgürlüğü, Kitle İletişim Araçları, Yasal Düzenlemeler, Sosyal Medya*

Extended Abstract: The freedom of expression, the freedom of thought and expression of thought are among the most important milestones of democratization. In addition to the fact that freedom of expression is considered as one of the fundamental rights in international agreements on freedom of expression, the importance of this freedom is also emphasized within these agreement texts.

Legal arrangements made on the freedom of expression constitute the representation and basis of the other rights. The "freedom of expression and dissemination of thought" which allows individuals to express and disseminate their thoughts via text, writing, pictures freely brings about the "freedom of information" allowing for acquisition of information in public domains without any obstruction and the "freedom of communication" which is referred to as the usage of this freedom via the printed press, radio-television (Gedik, 2008: 86). The freedom of expression can be addressed independently in the field of freedom and rights and constitutes a

¹ mustafatemel@erciyes.edu.tr

² okocak@erciyes.edu.tr

basis for other rights. For instance, this right brings about rights such as the “Freedom of the Press” and the “Freedom of Religion and Conscience”. The quality of the freedom of expression which makes it the basis of other rights has made the investigation of the freedom of expression’s appearance in other fields necessary (Becerik, 2007: 2).

The freedom of mass media refers to the free acquisition and dissemination of news, thoughts and ideas via the mass media instruments such as the press, radio, television, cinema, and internet. It is important to state that this freedom does not involve the freedom of the classical press only and covers the thought and information instruments made via the mass media of the technological revolutions age (cinema, video, band) (Gedik, 2008: 34-35).

The instruments of mass media must also be free for the complete invigoration of the freedom of expression and its healthy sharing with the instruments of mass media. Based on this point, the freedom of the press must be considered as a fundamental right as it ensures the realization of the public’s right to be informed and learn the truths.

In this context, the press has some rights enshrined in the laws. These rights need to be mentioned briefly:

The right to access to news, thoughts, and information: The freedom of access to news and thoughts is attached extra importance in democratic systems. Free acquisition of information and sharing of this information, which is a requirement in a democratic society, are usually carried out via the instruments of mass media. The right to have access to information must be existent for the use of these instruments freely.

The right to communication: The process of expressing ideas and thoughts constitutes one of the most important elements of the freedom of expression. This freedom constitutes the phase where thoughts are externalized and, in this way, thoughts arise from the internal world to the external one, i.e. they materialize. At this point, individuals come face to face with laws, legal regulations and rules, and they are subjected to legal proceedings when they breach the provisions envisaged by the laws (Zarlı, 2008: 52).

The right to criticize and comment: This right refers to the assessment of the events, works, and behaviors notified to the public and the notification of these conclusions to the public (Alemdar, 1999: 62).

The right to news, thought, publishing and disseminating information: The fact that no permission is needed for periodical and non-periodical publication and this is not made conditional on a financial guarantee is necessary for the freedom of the press.

These rights which are granted to the mass media also bring about certain responsibilities/limitations. The regulation of fundamental rights and freedoms is inevitable in social life. The concept of unlimited freedom is out of the question in a social and governmental life. Furthermore, it is a fact that unlimited freedom cannot exist in any society at any time, unlimited freedom would generate anarchy and, in the end, would destroy freedoms (Kapani, 1993: 217 quoted in Salihpaşaoğlu, 2007:42-43)

When legal texts are examined, it is observed that the freedom of expression and mass media contains certain limitations as is the case with other types of freedoms. Even though there are debates on whether the freedom of expression can be limited, this freedom has been subjected to certain limitations. While this right is protected by laws in many countries, the boundaries of this right have also been drawn. In the Turkish law doctrine, there are legal experts who think the freedom of expression can be limited on the one hand and legal

experts who think this freedom should not be limited and state that only which expression is considered as thought should be determined clearly. The freedom of expression has a vital importance for a democratic society. Therefore, protecting the freedom of expression is in the interest of everyone so long as it does not intervene with the rights of others. However, if these rights have the potential of affecting the lives of other people, they carry certain responsibilities with them (Cohen-Almagor, 2000: 15).

In this context, some limitations have been imposed on the phase of the expression of thought via mass media:

Limitations imposed for the protection of persons: In a democratic law order, the fact that the freedom of expression does not give anybody the right to attack the personal rights is accepted without dispute. The press must also avoid publication breaching the personal rights (Özek, 1978: 407, quoted in Salihpaşaoğlu, 2007: 65). Protection of reputation and rights of others: The personal values, which constitute the most important limit of the freedom of the press and are frequently breached by the press, are moral values. These are values such as honor and respectability, name, representation, which generally originate from the relationship of the individual with the external life and are bestowed upon the individual due to him/her being a person and protected by the legal order (Salihpaşaoğlu, 2007: 44-45).

Insulting Religion: The fact that everyone has the right to thought and faith is declared in legal documents. Therefore, the use of expressions insulting religion has been prohibited.

Racist Discourse: Racist discourse must not be used in the sharing of thought and expression. The use of negative expressions on the race of a person via the mass media constitutes a crime, particularly in the legal code.

Limitations imposed for the protection of public decency: A country where laws directed towards limiting publications containing obscene materials to a certain extent is almost non-existent (Salihpaşaoğlu, 2007: 73). Measures have been taken against the situations which may deprave the public in international law as well

Limitations imposed for the protection of the public order, national security, and the state: The protection of the state constitutes another important limit of the freedom of expression and the freedom of the press. It is important to state on these limitations imposed for the protection of the state and the society that the state always protects its own fundamental structure and existence. From this perspective, there are normative arrangements in the penal code of every country which aim to protect the fundamental structure of the state and the society, which constitutes an element of the state. These normative arrangements which involve heavy sanction for the protection of the state and the society both fulfill an important function and have an uncertain quality which is open to political influence in terms of the limitation of individual rights and freedoms (Özek, 1978: 407, quoted in Salihpaşaoğlu, 2007: 65).

The fact that the instruments of mass media fulfill the functions of communication, giving information, education, socialization and molding opinion, particularly with their technical development, has increased the importance of these instruments. These opportunities which the mass media has both led to the free expression of thoughts and the regulation of this freedom.

The use of internet becoming widespread in recent years has made the determination of legal and criminal liabilities of this field more important. With the invention of the Web 2.0 technology, social networks which allow individuals active personal participation such as creating content, sharing, and commenting on

content have emerged. The increase in the used of these networks named the social media and their effectiveness in the organization of individuals have shown how important the regulation of this area is. Even though according to which methods the legal and criminal liabilities of internet users would be determined is an important subject of debate with the increase in the use of the internet in the world and Turkey, the widespread of the social media use and its effect in mass organization have led to its limitation in many countries.

In this context, the limits of legal and criminal liabilities of the sharings made on social media are an important issue. There are various applications on the filtering of the internet in the world. Some countries carry out comprehensive internet filtering in the sense of censorship over the internet traffic outflow due to various reasons and without needing any legal assessment. While the European states carrying out blocking and filtering generally in the framework of certain crimes or try to fight against the crimes committed on the internet with the principle of what is a crime in daily life is also a crime on the internet, rather than making regulations on the internet with a special law (Telecommunications Communication Presidency, 2014).

Even though these limitations are imposed in many countries in the world, upon an operation of perception, Turkey has been tried to given a reputation as a country where the freedoms are limited whereas regulations have been imposed on some websites in the United States of America and Germany, which has an important place in the European Union, to ensure the public order and national security. While the limitations imposed by the countries, referred to as lands of freedom, on the internet are ignored, the legal regulations made by the developing or undeveloped countries such as Turkey on the mass media are shown as censorship. This also occurs in many developed countries. Even though the decisions made by the courts of countries such as the USA, Germany, and the UK are binding for Facebook, Youtube and Twitter, the decision made by the Turkish courts are regarded null and void. Despite this, Turkey is tried to be shown as a country where freedoms are destroyed and there is no freedom of thought. However, various limitations can be imposed upon the mass media so as not to harm fundamental personal rights in developed countries and developing countries such as Turkey. Even in countries which are considered completely free and where the freedom of thought thrives, necessary measures are taken and proceedings are started in situations promoting and instigation of terrorism, and elements harming personal rights are involved.

Keywords: *Freedom of Thought and Expressio , Mass Media, Legal Regulations, Social Media*

Giriş

İfade özgürlüğü demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak yer almaktadır. Bu yüzden düşünce ve düşüncüyü açıklama özgürlüğü, demokratikleşme yolunun en önemli yapıtaşlarından birisini oluşturmaktadır. İfade özgürlüğü ile ilgili uluslararası sözleşmelerde, ifade özgürlüğü temel haklardan biri olarak kabul edilmekle birlikte, sözleşme metinleri içerisinde bu özgürlüğün önemine vurgu yapılmaktadır. Yine aynı hukuk metinlerine bakıldığı zaman, diğer özgürlük türlerinde olduğu gibi ifade özgürlüğünün de bir takım sınırlamalar içermesi gerektiği görülmektedir. Aynı zamanda ifade özgürlüğünün tam anlamıyla hayat bulması ve bunu iletişim araçlarıyla sağlıklı bir şekilde paylaşması için kitle iletişim araçlarının da özgür olması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle basın özgürlüğü de, halkın bilgilenme ve gerçekleri öğrenme hakkının gerçekleştirilmesini sağladığı için, vazgeçilmez bir hak olarak değerlendirilmelidir.

Zihinsel bir süreç olan düşüncelerin açıklanması ve yayılması faaliyetleri çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Kişisel düşüncelerini ifade edilmesi, dile getirme, savunma, anlatma, tanıtma, ilan etme, eleştirme, reddetme, çağrıda bulunma, karşı çağrıda bulunma, ikna etme, açıklama, yayma, yayımlama, benimsetmeye çalışma, propaganda ve bir düşünce için mücadele yapma şeklinde olabilir. Bu araçlar söz, yazı, resim, müzik, sinema, ticari reklamlar ve ilanlar, sembolik ifadeler denen eylemler, giyim, gösteri, radyo,

televizyon, internet... vb olabilir. Özellikle kullanılan araçlar kitle iletişim araçları olduğu takdirde kitle iletişim özgürlüğü adını almaktadır. Bu özgürlük araçlar farklılaştıkça başka özgürlüklere vücut vermektedir (Baloğlu, 2006: 38-39).

Özellikle kitle iletişim araçlarının teknik gelişimiyle, haber verme, bilgilendirme, eğitime, toplumsallaştırma ve kamuoyu oluşturma gibi işlevleri yerine getirmesi bu araçların önemini artırmıştır. İletişim araçlarının sahip olduğu bu imkânlar hem düşüncelerin özgürce ifade edilmesini hem de bu özgürlüğün denetim altına alınmasını beraberinde getirmiştir.

İnsanların düşüncelerini ifade etmesinde kitle iletişim araçlarını sıkça kullanması bu araçların bir kontrol mekanizmasından geçmesini gerekli kılmıştır. Aksi takdirde bir düzenlemeye tabi olmayan kitle iletişim araçları ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda olumsuz etkilere sebep olmakla birlikte; başka bireylerin zarar görmesine de neden olabilecektir.

Son yıllarda internet kullanımının yaygınlaşması, bu alanın hukuki ve cezai sorumluluklarının belirlenmesini de beraberinde getirmiştir. Web 2.0 teknolojisinin bulunması sosyal ağların ortaya çıkmasını sağlamış ve sosyal medya olarak isimlendirilen ağların kullanımının artması ve bireylerin örgütlenmesinde etkili hale gelmesi, bu alanın düzenlenmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Çalışmada da, ifade özgürlüğünün tanımı ve bu özgürlüğün hukuk metinlerimizde ve uluslararası metinlerde nasıl yer aldığı ve bu özgürlüğe nasıl bir sınır çizildiği incelenmektedir. Çalışma kapsamında; "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)", "5187 Sayılı Basın Kanunu" ve "6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun" dikkate alınarak kitle iletişim araçları ile düşünceleri yayma hürriyetinin kapsam ve sınırları açıklanmıştır. Ayrıca çalışmanın son bölümünde "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu" ve "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" göz önüne alınarak ifade özgürlüğü ile ilgili Türkiye'de ve yurtdışındaki bazı ülkelerde yaşanan internet ile ilgili hukuki süreçlere örnekler verilecektir.

1. Düşünceleri Açıklama ve Yayma Hürriyetinin Kapsam ve Sınırları

Herkesin düşüncesini özgür bir biçimde ifade etmesi, insanların en doğal haklarından biridir. İnsanların daha iyi bir düzene kavuşması açısından çeşitlilik sağlayan düşünce ve ifade hakkı ve bu fikirlere hoşgörülü olma demokrasinin en önemli ilkelerindedir. Liberal demokrasilerin temelini oluşturan temel hak ve hürriyetler içinde en ayrıcalıklı bir konuma sahip olan, demokratik rejimin işlerliğini sağlayan ve bu rejimi benzerlerinden nitelikli bir şekilde farklı kılan hürriyet, fikir hürriyetidir (Zarplı, 2008: 20-21).

Bu bağlamda düşünce özgürlüğü, insanın kişisel ve toplumsal yaşamın getirdiği bütün sorunlara vermek istediği yanıtları, kendi kendine seçme ve hazırlama, davranış ve işlemlerini bu yanıtlara uygun hale getirme ve başkalarına iletme olanağı olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla düşünce ifadenin çekirdeğini oluşturmakta ve ifade de bu özün dışı aktarımını sağlamaktadır (Becerik, 2007: 1).

İfade özgürlüğü ile ilgili bir diğer önemli nokta, bu özgürlüğün salt düşüncenin açıklanması ile birlikte söz konusu olmasıdır. Düşünce özgürlüğü, beraberinde düşüncenin anlatılması ve bu düşünce etrafında insanların bir araya gelmesinin sağlanması hakkını da kapsar (Demir, 2006: 18). Bu noktada da ifade özgürlüğü kişinin düşünce edinebilmesi, edindiği düşünceleri açıklayıp açıklamama konusunda özgür olması şeklinde tanımlanabilmektedir (Özden ve Çankaya, 2012: 4-5). İfade özgürlüğü, aynı zamanda sözlü ve yazılı anlatım, sanatsal gösterim, kişisel görünüm tercihi, yürüyüş, toplantı yapma ve örgütlenme gibi özgürlüklerin tümünü içine alarak bir düşünce veya kanaatin sahibi olan kişiyi -özneyi- koruyan bir haktır (İlkiz ve Önderoğlu, 2012: 16).

İfade özgürlüğü, toplum yapısındaki köklü değişikliklerle insanın gelişmesi, özgürleştirilmesi, insanca ve çok renkli yaşayış ortamının oluşturulabilmesi ile doğrudan ilgilidir. İnsanın yaratıcılığı, ancak böyle bir toplumsal ortamda anlam taşıyabileceği gibi ifade özgürlüğü de ancak böyle bir ortamda hukuksal sorunlar yaratmadan hayat bulabilir. İfade özgürlüğü, insan hakları arasında bu nitelikleri gereği ayrıcalıklı bir yere sahiptir (Baloğlu, 2006: 16-17). Ayrıca ifade özgürlüğü; bu özgürlüğün kullanım yöntemlerinden biri olan gösteri yapma ve nöbet tutma hakkı, seçimlerde rekabet hakkı ve gerek yazılı gerek elektronik medya aracılığıyla düşüncelerin iletişimi hakkını kapsayacak şekilde de ele alınmalıdır (Cohen-Almagor, 2000: 1).

Düşüncenin aktarılması, başkasıyla paylaşılması aşamasında ise “düşünceyi açıklama hürriyetinin” var olması gerekmektedir. Düşüncenin serbestçe ifade edilebilmesi de temel haklardan biri olarak kabul edilmektedir. Uluslararası metinlerde düşünceyi yayma hürriyeti şu şekilde belirtilmiştir:

1789 Fransa İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 11. maddesinde ifade özgürlüğü şu şekilde açıklanmıştır:

“Düşüncelerin ve inançların serbestçe dışavurumu en değerli insan haklarından bir tanesidir. Her bir yurttaş yasaların belirlediği durumlarda bu özgürlüklerin kötüye kullanımından sorumlu olmak şartı ile bu ifadelerini özgürce konuşabilir, yazabilir ve yayınlayabilir”.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. ve 10. maddesinde ise ifade özgürlüğü şu şekilde korunmaktadır: “Madde 9 Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü: Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

Madde 10 İfade Özgürlüğü: Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir”.

18 Ekim 1982'de kabul edilerek yürürlüğe giren ve şu anda da geçerli olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26. maddesi, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini hukuken koruma altına almıştır: “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir” .

Görüldüğü üzere 1789 Fransa İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ifade özgürlüğüne ayrı bir önem verilmiş fakat bu özgürlüğün kötüye kullanılmasından da bireyin kendisinin sorumlu olacağı belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da bireylerin düşüncelerini ifade etme hakkının var olduğu ve bu düşünceleri iletirken herhangi bir iletişim aracının kullanılabileceği belirtilmiştir.

İfade özgürlüğü ile ilgili bu yasal düzenlemeler diğer hakların temsilini ve temelini oluşturmaktadır. Bireylerin düşüncelerini söz, yazı, resimle serbestçe açıklama ve yaymasını sağlayan “düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü”; kamuya açık alanlarda engellenmeden bilgi alabilmesi “bilgi edinme özgürlüğü”; yazılı basın, radyo-televizyon yoluyla bu özgürlüğün kullanılması “haber verme özgürlüğü ’nü” beraberinde getirmektedir (Gedik, 2008: 86) .

İfade özgürlüğünün sınırlanabilir bir özgürlük olup olmadığı konusunda tartışmalar olsa da bu özgürlük belirli sınırlamalara tabi tutulmuştur. Birçok ülkede bu hak kanunlarla korunurken aynı zamanda bu hakkın sınırları da çizilmiştir. Türk hukuk doktrininde ifade özgürlüğünün sınırlanabileceğini düşünen hukuçuların

yanında bu özgürlüğün sınırlandırılmaması gerektiğini; sadece hangi ifadenin düşünce sayılıp sayılmaması gerektiğinin açıkça belirlenmesi gerektiğini belirten hukukçularda bulunmaktadır.

İfade özgürlüğünün sınırlandırılmaması gerektiğini söyleyen hukukçulardan Çetin Özek'e göre; örneğin kişilerin şeref ve haysiyetlerine karşı saldırı niteliğindeki açıklamalar düşünce kavramının dışında kalmaktadır. Bu yaklaşıma göre yine düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün sınırsızlığını savunmakta, açıklanmalarına izin verilmeyecek düşüncelerin ise aslında düşünce niteliği taşımadığı öne sürülmektedir. Bu bağlamda, düşünce; belirli bir konudaki sistematik bir tezi ifade eder ve kötüyeyici, aşağılayıcı, bilimsel değeri bulunmayan ve sanat eseri sayılmayan açık seçik ürünler düşünce kavramının dışında kalır. Fakat bu tür yaklaşım ifade özgürlüğüne zarar verebilir. Çünkü neyin düşünce sayılabileceği, neyin sanat eseri sayılabileceğinin sınırları net olarak belirlenmemiştir (Özek, 1978, 61'den aktaran Özden ve Çankaya, 2012: 7).

İfade özgürlüğü demokratik bir toplum için hayati öneme sahiptir. Bu yüzden diğer insanların haklarına müdahale etmemek şartıyla ifade özgürlüğünün gözetilmesi herkesin çıkarıdır. Ancak tüm haklar, özellikle de onları kullananlar diğer insanların yaşamlarını etkileme potansiyeline sahiplerse, beraberinde sorumluluklar getirirler (Cohen-Almagor, 2000: 15).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. ve 10. maddesinin ikinci fıkralarında ifade özgürlüğünün; kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlandırılabilmesi belirtilmektedir.

Uluslararası metinlerde olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 13. ve 14. maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, ancak kanunla sınırlandırılabilmesi belirtilmektedir. Dolayısıyla ifade özgürlüğünün korunması da devlet tarafından güvence altına alınmakta ve sınırlandırılması da ancak kanunlar ile mümkün olmaktadır. Bu sınırlamaların da, Anayasanın özüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı ilgili maddelerde belirtilmiştir.

Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesinde, ifade özgürlüğü kapsamında, herkesin, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi koruma altına alınmaktadır. İfade özgürlüğünün sınırları aşarak özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı ifade edilmektedir.

İfade özgürlüğüne getirilen bu düzenlemeler; yasalarda da görüleceği üzere, verilmiş olan bu özgürlüğün herhangi bir anarşiye sebep olmaması ve başkalarının özgürlüğünü kullanma hakkını engellememesi için getirilmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, uluslararası metinlerde ve ulusal hukuktaki hükümlere göre genel olarak; temel hak ve özgürlüklerin yok edilmesi ve kötüye kullanılması, genel ahlâkın korunması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, dine hakaret edilmesi, ırkçı söylemlerin var olması durumunda sınırlandırılabilir.

İfade özgürlüğüne getirilen bu sınırlamaların yanında; ifadenin içeriği, ifadenin genel anlamı ve üslubu, konuşmacının niyetleri ve nedenleri ve savunmanın yapılacağı nesnel koşullar da dikkate alınması gereken unsurlardan bazılarıdır. Çünkü ifade özgürlüğü hakkı, bu liberal toplumun benimsediği ahlaki kuralları inkâr eden değerleri değil, bu ahlaki kurallara uygun değerleri öğütlemeyi amaçlayarak diğer insanlara karşı saygı sınırları çerçevesinde uygulanmayı gerektirir (Cohen-Almagor, 2000: 38-39).

2. Kitle İletişim Özgürlüğü

İfade özgürlüğü, özgürlük ve haklar alanında hem bağımsız olarak ele alınabilecek nitelik taşımakta hem de başka haklar açısından temel oluşturmaktadır. Örneğin, bu hak "Basın Yayın Özgürlüğü" , "Din ve Vicdan Özgürlükleri" gibi hakları da beraberinde getirmektedir. İfade özgürlüğünün başka haklara temel olma niteliği; ifade özgürlüğünün farklı alanlardaki görünümünün incelenmesi gereğini de ortaya çıkarmıştır (Becerik, 2007:2)

Bu bağlamda çalışma kapsamında değerlendireceğimiz kitle iletişim özgürlüğü, haber, fikir ve kanaatlerin basın, radyo, televizyon, sinema ve internet gibi kitle iletişim araçları vasıtasıyla serbestçe elde edilmesi ve yayılmasını ifade etmektedir. Bu özgürlük beraberinde sadece, klasik basın ve yayın için özgürlük içermediğini; teknolojik devrimler çağının kitlesel iletişim araçları (sinema, video, band) yoluyla yapılan düşünce ve bilgi araçlarını da kapsadığını belirtmek gerekir (Gedik, 2008: 34-35).

Basın, düşüncenin sadece açıklanması yönünden değil, düşüncenin oluşturulması yönünden de önemli bir araçtır. Nitekim basın yoluyla düşüncelerin açıklanması, sadece düşüncelerin başkalarına ulaştırılmasıyla kalmamakta, açıklanan düşüncelerin etkisiyle muhataplarda ve toplumda yeni düşüncelerin yaratılmasına da katkıda bulunmaktadır (Alemdar, 1999: 59). Basının bu fonksiyonunu yerine getirebilmesi için, yasalar çerçevesinde bilgi edinme/bilgiye ulaşma, bu bilgileri basabilme ve dağıtma, eleştirme ve yorumlama gibi haklar getirilmiştir:

Demokratik toplumlarda basın, yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü kuvvet olarak tanımlanmaktadır. Bunun nedeni de basının, haber verme, denetim ve eleştiri getirme, kamuoyu oluşturma gibi temel hak ve görevlerinin olmasıdır. Basınında bu görevlerini sağlıklı yerine getirebilmesi için bağımsız bir şekilde hareket edebilmesi gerekmektedir.

Haber ve bilgiye ulaşma hakkı anayasamızda da garanti altına alınmıştır. Anayasamızın 22. maddesinde, herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu belirtilmiştir. 2004 yılında resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5178 Sayılı Basın Kanunu'nun 3. maddesinde ise basının özgür olduğu ve bu özgürlüğün; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerdiği belirtilmektedir. Bu bağlamda basının yasalarda verilmiş bazı hakları bulunmaktadır. Bu haklara kısaca değinmek gerekir:

Haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı: Haber ve fikir alma özgürlüğüne demokratik sistemlerde oldukça önem verilmektedir. Demokratik bir toplumun gereği olan serbestçe bilgi edinme ve bu bilginin paylaşılması, genellikle kitle iletişim araçları vasıtasıyla olmaktadır. Bu araçların özgürce kullanılabilmesi için, bilgilere ulaşma hakkının var olması gerekmektedir.

Haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkının bir anlam ifade edebilmesi; haber, düşünce ve bilgi kaynaklarının çeşitliliğine ve onlara ulaşma kanallarının açık olmasına bağlıdır (Salihpaşaoğlu, 2007: 27). Gazetecinin de haber kaynağına ulaşması ve haber kaynağının gizli tutulması demokratik toplumlar için vazgeçilmez unsurlardandır. Habercinin özgür bir biçimde haberlere ulaşamaması da aynı zamanda kamuoyunun bağımsız olmasını engelleyen faktördür (Gedik, 2008: 41).

Haber verme hakkı: Fikir ve kanaatlerin açıklanması süreci, ifade özgürlüğünün en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Bu özgürlük düşüncenin dışa vurulma safhasını oluşturmakta ve bu vasıta ile düşünce iç âlemden dış âleme çıkmakta yani cisimleşmektedir. Bu noktada bireyler yasalar, yasal düzenlemeler ve kurullarla karşı karşıya kalmakta, ifadelerin içeriği yasaların öngördüğü şekillerin dışına çıktığında, birey yasal takibe uğramaktadır (Zarplı, 2008: 52).

Basın özgürlüğünün ayrılmaz parçalarından bir diğeri haber verme hakkıdır. Kişiler bu haklarını yerine getirirken kişisel yorum ve eleştirilerini de açıklayabilmelidir. Anayasamızın 28. maddesindeki "Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır" ibaresi de haber alma hakkının devlet tarafından korunduğunu göstermektedir.

Eleştirme ve yorumlama hakkı: Bu hak kamuoyuna duyurulan olayların, eserlerin veya davranışların değerlendirilmesini ve varılan sonuçların da kamuoyuna duyurulmasını ifade eder (Alemdar,1999: 62).

Eleştiri ve yorumların serbestçe yapılamadığı bir toplumda kamusal sorunlar hakkında sağlıklı bilgi edinebilmek ve neyin kamunun iyiliğine olduğunu tespit etmek mümkün değildir. Bu yüzden, eleştirme ve yorumlama hakkı demokrasinin temel taşlarından biridir (Salihpaşaoğlu, 2007: 32).

Haber düşünce ve bilgileri basabilme ve dağıtma hakkı: Basın kanununda da belirtildiği gibi, süreli ve süresiz yayın çıkartmak için önceden izin alınmaması ve mali teminat şartına bağlanmaması basının özgürlüğü için gereklidir.

Serbestçe ve önceden denetime tutulmadan haberlerin, düşüncelerin ve bilgilerin basılabilmesi, basın özgürlüğü için gereklidir ancak yeterli değildir. Bu nedenle de basılan eserlerin serbestçe dağıtılabilmesi gereklidir (Salihpaşaoğlu, 2007: 34).

2.1.Kitle İletişim Araçları İle Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyetinin Sınırları

Demokratik sistemlerde önemli olan unsur düşünce özgürlüğünün ve çoğulculuğun sağlanmasıdır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için de, düşünceyi açıklama özgürlüğünün sağlanması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, halkın bilgi edinme hakkı demokratik düzenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için vazgeçilmez bir kuraldır. Ancak, demokrasinin diğer vazgeçilmezleri de “özel yaşamın dokunulmazlığı”, “kişiliğin geliştirilmesi”, “kişilik haklarının korunmasıdır” (Gedik, 2008: 43). İfade hakkı kullanılarak bu hakların göz ardı edilmesi düşünülemez.

Toplumsal hayatta temel hak ve özgürlüklerin düzenlenmesi kaçınılmazdır. Sınırsız bir özgürlük anlayışı toplum ve devlet hayatı içinde söz konusu olamaz. Ayrıca hiçbir zaman, hiçbir toplumda sınırsız özgürlük diye bir şey olmayacağı, sınırsız özgürlüğün anarşi doğuracağı ve sonuçta özgürlükleri yok edeceği de bir gerçektir (Kapani, 1993: 217'den aktaran Salihpaşaoğlu, 2007:42-43).

Bu bakımdan, diğer özgürlüklerin korunması için fikir ve kitle iletişim özgürlüğünün hangi şartlarda kısıtlanacağı da yasal metinlerde belirtilmiştir:

Tablo 1: Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Haberleşme ve Basın Hürriyetinin Kapsam ve Sınırları

T.C. Anayasası	Haberleşme Hürriyeti Madde 22	1.Fıkra: Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.	2.Fıkra: Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.
	Basın Hürriyeti Madde 28	1.Fıkra: Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.	2.Fıkra: Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazanlar veya bastırınlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hâkim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenir.

Tablo 2: 5187 Sayılı Basın Kanunu ve 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nda Basın Özgürlüğünün ve Kitle İletişim Yayınlarının Kapsam ve Sınırları

5187 Sayılı Basın Kanunu	Basın Özgürlüğü Madde 3	1. Fıkra: Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.	2.Fıkra: Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir.
6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun	Olağanüstü Dönemlerde Yayınlar Madde 7	1.Fıkra: Savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler ve benzeri olağanüstü durumların ortaya çıkardığı kriz zamanlarında da ifade ve haber alma özgürlüğü esas olup, yayın hizmetleri önceden denetlenemez ve yargı kararları saklı kalmak kaydıyla durdurulamaz. Ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Başbakan veya görevlendireceği bakan geçici yayın yasağı getirebilir. 2. Fıkra: Medya hizmet sağlayıcı ¹ , Cumhurbaşkanının veya Hükümetin; millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirimlerini, bildirim ulaştığı gün saat 23:30'a kadar yayınlamakla yükümlüdür.	

Hukuk metinlerinde görüldüğü gibi, düşüncenin kitle iletişim araçlarıyla ifade edilmesi, beraberinde birtakım sorumluluklar getirmektedir. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla ifade özgürlüğünün kullanılması da genel hatlarıyla; kişilerin korunması; genel ahlakın korunması ve kamu düzeni, milli güvenlik ve devletin korunması için sınırlandırılabilir. Bu sınırlamaların da anayasaya aykırı olamayacağı ve diğer özgürlüklerinde ihlal edilmemesine yönelik bir önlem olduğu da yasalarda belirtilmektedir.

Kişilerin korunması yönünden getirilen sınırlar: Demokratik hukuk düzeninde, düşüncüyü açıklama özgürlüğünün, kimseye şahsiyet haklarına saldırma hakkını vermediği tartışmasız kabul edilmektedir. Basının da haber verme, eleştirme vb. haklarına getirilen yasal sınırlamaların başında, kişilerin haklarını korumaya yönelik olanlar gelir (Alemdar, 1999: 63).

Aynı zamanda, medya sağlayıcılarının ırk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içermeyeceği ve teşvik edemeyeceği de Türk hukuk metinlerinde belirtilmektedir.

Başkalarının şöhret ve haklarının korunması: Basın özgürlüğünün en önemli sınırını oluşturan ve basın tarafından sıklıkla ihlal edilen kişilik değerleri manevi değerlerdir. Manevi değerler, daha çok kişinin dış hayatla, toplumla olan ilişkilerinden kaynaklanan ve kişiye, kişi olması nedeniyle tanınıp hukuk düzenince korunan onur ve saygınlık, ad, resim gibi değerdir (Salihpaşaoğlu, 2007: 44-45).

Anayasanın 26. maddesinde düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin yer aldığı kanunda aynı zamanda başkalarının şöhret ve haklarının korunması amacıyla bu özgürlüğün sınırlandırılabilirliği belirtilmiştir. Türk

¹ Medya hizmet sağlayıcı: Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişiyi ifade eder (6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Madde 3).

Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde kişiye hakaretin cezası belirtilmiş olup, eğer bu ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri; basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, üçte biri oranında artırılır. Kanununun 134. maddesi ise kişilerin özel hayatının gizliliğini korumaktadır:

“Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.”

Türk Ceza Kanunu'nun 267. maddesine göre iftiranın basın aracılığıyla yapılması ceza oranını artırmaktadır:

“Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idarî bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Fakat bunların yanında kişilerin fotoğrafının çekilmesi ve yayınlanması gibi durumlarda farklı unsurlar devreye girmektedir. Örneğin, toplumsal olaylar hakkında bilgi verilirken, kişilerin özel hayatlarına saldırı niteliği taşımadığı sürece basın ve yayın organlarında kişilerin resimlerinin yayımlanması, kişilerin katıldıkları geçit törenleri, genel toplantılar ve günlük olaylarda çekilmiş olan resimlerin yayımlanması, topluma mâl olmuş devlet adamlarının, sanatçıların, sporcuların, bilim adamlarının resimlerinin çekilmesi ve yayımlanması kişi tarafından yasaklanamaz (Salihpaşaoğlu, 2007: 55).

Dine Hakaret: Anayasada herkesin düşünce ve din hürriyetine sahip olduğu belirtilmektedir. Bu yüzden dini aşağılayıcı ifadelerin kullanılması da engellenmiştir. Anayasanın 15. maddesinde temel hak ve hürriyetlerinin anlatıldığı bölümde, kimsenin din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı ve bunlardan dolayı suçlanamayacağı belirtilmektedir.

Türk Ceza Kanununun hakaret suçlarının ele alındığı bölümün 125. maddesinde; eğer hakaret suçu, dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı ve kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, işlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamayacağı belirtilmektedir.

Aynı kanununun 216. maddesine göre; halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Yine halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

İrkçi Söylemler: Düşünce ve ifadenin serbestçe paylaşılmasında ırkçı söylemlerin kullanılmamasına dikkat edilmesi gerekir. Özellikle yasalarda, kitle iletişim araçlarıyla bir kimsenin ırkı ile ilgili olumsuz ifadeler kullanılması suç unsuru olarak kabul edilmiştir.

Ayrıca Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanununun 8. maddesinin “e” bendinde, medya sağlayıcılarının ırk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içermeyeceği ve teşvik edemeyeceği belirtilmektedir.

Genel ahlakın korunması için getirilen sınırlar: Müstehcen materyaller içeren yayınları değişik ölçülerde sınırlamaya yönelik kanunların bulunmadığı ülke hemen hemen yok gibidir (Salihpaşaoğlu, 2007: 73). Uluslararası hukukta da toplumun ahlakını bozacak durumlarla ilgili önlem alınmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi "müstehcenlik" ile ilgili düzenlemeleri açıklamıştır: "Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

Basın Kanunu'nun 20. maddesinde de belirtildiği üzere; cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar ağır para cezası ödemek zorunda kalabilmektedir.

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanununun 8. maddesinin "f" bendinde de; medya hizmet sağlayıcılarının toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı yayın yapamayacağı belirtilmektedir.

Kanunlarda da görüldüğü üzere; ahlaka aykırı yayınlar düşüncüyü açıklama özgürlüğünün sınırını aşmaktadır. Bununla birlikte, ahlak ve müstehcenlik kavramları kolay kolay tanımlanabilecek kavramlar değildir. Bu nedenle ahlaka aykırılık ve müstehcenlik tespiti yapılırken kültürel, sosyal ve dini etkenlerle birlikte halkın yapısı ve yayının hedef kitlesi de mutlaka dikkate alınmalıdır (Salihpaşaoğlu, 2007: 75).

Kamu düzeni, millî güvenlik ve devletin korunması yönünden getirilen sınırlar: Düşüncüyü açıklama özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün bir başka önemli sınırını da devletin korunması oluşturmaktadır. Bu bağlamda özgür düşünce, bir devletin ve toplumun kendisini koruma hakkı ile bağdaşmıyorsa, onun kendisinden daha üstün olan bu değerlere boyun eğmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca devletin ve toplumun korunması ile ilgili getirilen bu sınırlamalarda şunu da belirtmek gerekir; devlet her zaman kendi temel yapısını ve varlığını korur. Bu açıdan, her devletin ceza kanunlarında, devletin temel yapısını ve onun bir unsurunu oluşturan toplumu korumayı amaçlayan normatif düzenlemeler mevcuttur. Devletin ve toplumun korunmasına yönelik ağır müeyyideler içeren bu normatif düzenlemeler, hem önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedirler, hem de kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması yönünden belirsiz ve siyasal etkilere açık bir nitelik taşımaktadırlar (Özek, 1978: 407'den aktaran Salihpaşaoğlu, 2007: 65).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre, ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu güvenliğinin korunması, nizamın sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması ve sağlığın korunmasıdır.

Uluslararası ve ulusal hukukta kamu düzenine, millî güvenliğe ve devletin bütünlüğüne zarar verebilecek unsurlar yasaklanmıştır. Bu sınırlamalar anayasanın "Haberleşme Hürriyeti (Madde 22)", "Düşüncüyü Açıklama ve Yayma Hürriyeti (Madde 26)", "Basın Hürriyeti (Madde 28)" başlıklı bölümlerinde yer almaktadır.

Bu düzenlemelerde de devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü unsur suç olarak kabul edilmiştir.

Türk Ceza Kanununun 213. maddesinde, halk arasında korku ve panik yaratmak, suç işlemeye tahrik etmek, suçu ve suçluyu övmek, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek, kanunlara uymamaya tahrik etmek, kamu

düzenini bozduğu gerekçesiyle cezalandırılır. Bu suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Aynı kanun 305. maddesinde de; temel millî yararlar karşı fiillerde bulunmak maksadıyla veya bu nedenle, yabancı kişi veya kuruluşlardan doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendisi veya başkası için maddi yarar sağlayan vatandaşa, üç yıldan on yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir. Yarar sağlayan veya vaat eden kişi hakkında da aynı cezaya hükmolunur.

Bu düzenlemelerde de devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü unsur suç olarak kabul edilmiştir. Fakat kamu düzeni, milli güvenlik ve toprak bütünlüğü gibi kavramlar muğlak olması nedeniyle uygulamada bir takım sıkıntılarda yaşanmaktadır.

3. İfade Özgürlüğü İle İlgili Yaşanan Hukuki Süreçlere İlişkin Örnekler

Televizyon, gazete ve radyo gibi kitle iletişim araçları ile düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanımına yasal dayanak sağlayan, bu özgürlüğün sınırlarını çizen hukuksal düzenlemeler bulunmaktadır. Genel anlamda ifade etmek gerekirse Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasında, 5187 Sayılı Basın Kanunu'nda, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun'da düşünce ve ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü koruma altına alınmaya çalışılarak bu özgürlüğün çerçevesi ve bu araçlara hangi şartlarda sınırlamalar getirileceği belirtilmiştir.

Türkiye'de son yıllarda kullanımı ve bununla birlikte etki oranı artan internet ile ilgili tartışmalar yaşanmıştır. Özellikle internet ile işlenen suçların hangi kanun kapsamına gireceği ya da internet ile ilgili yaşanan hukuksal süreçlerde kimlerin muhatap alınacağı konusunda belirsizlik yaşanmıştır. Bu nedenle özellikle vatandaşların internet üzerinden herhangi bir suça maruz kalmalarında ya da mağdur olmalarında bir muhatap olabilmesi için Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kurulmuştur.

2007 yılında kabul edilen ve tartışılan maddelerin güncellenmesi ile yürürlüğe giren 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile birlikte internet ortamında işlenen suçların hangi düzenlemelere tabii olacağı da yasal olarak belirlenmiştir.

Özellikle teknolojinin gelişmesi ile birlikte; zaman ve mekân sınırı olmadan mobil tabanlı olarak paylaşımın ve tartışmanın meydana gelmesi sosyal medyanın (Vural ve Bat, 2010: 3351) öneminin artmasına sebep olmuştur. Bu teknolojik özellikleri bakımından sosyal medya kullanıcı sayıları da artmış ve yürürlüğe giren internet kanununun gerekli olduğu anlaşılmıştır.

İfade özgürlüğü ile ilgili hukuksal düzenlemelere örnek vermeden önce sosyal medya olgusunu tartışmak gerek. Sosyal medyanın gelişiminde iktidar gruplarının, bu güç üzerinde yoğunlaşması etkili olmuştur. Devletin sosyal medyayı takip etmesi ve etkisini yok etmesi, istihbarat yöntemleri ile birlikte gelişmiştir. Herhangi bir ülkede faaliyet gösterebilmek için sosyal ağ sitelerinin hükümetlerle bir çeşit anlaşma yapması gerekmektedir. Bu sayede, birçok ülkede kullanıcı bilgilerine, konularına ve ağ bilgilerine erişmek mümkündür. Örneğin, Facebook profilleri hükümet istihbaratçıları için oldukça önemlidir. Bu profiller sayesinde, kullanıcıların (özellikle de şüpheli olanların) gittikleri yerler, yaptıkları şeyler, başkalarıyla ilişkileri hakkında güncel bilgilere ve fotoğraflara erişmek mümkündür. Sosyal medya takip şirketlerinden Visible Technologies, CIA'in girişim sermayesi firması olan In-Q-Tel'den finansman sağlamaya başlamıştır. Batı'daki birçok istihbarat şirketi de daha detaylı internet kullanıcı bilgilerini incelemeyi sağlayacak internet teknolojileri geliştirmek için bütçe ayırmaktadır (Marko Papic ve Sean Noonan, 2011: 168-169).

Dünya’da ve Türkiye’de internet kullanımının artması ile birlikte internet kullanıcılarının hukuki ve cezai sorumluluklarının hangi usullere göre belirleneceği önemli bir tartışma konusu olsa da, sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ve kitlesel örgütlenmedeki etkisi sosyal medyanın birçok ülkede kısıtlanmasına sebep olmuştur.

Görüldüğü üzere, sosyal medyanın sahip olduğu imkân ve güç; bu mecranın takip edilmesini ve yasal düzenlemelere tabi tutulmasını gerektirmiştir. Türkiye’de ve dünyadaki farklı ülkelerde sosyal medya, düşünce ve ifade özgürlüğüne aykırı davranıldığı gerekçesiyle farklı tarihlerde sınırlamalara tabii tutulmuştur.

Bu kısıtlamalar dünyanın birçok ülkesinde olmasına rağmen Türkiye ile ilgili kamuoyunda algı operasyonu yapılarak, Türkiye’nin özgürlüklerin kısıtlandığı bir ülke olduğu imajı verilmeye çalışılmıştır. Hâlbuki Amerika Birleşik Devletleri’nde, Avrupa Birliği içerisinde önemli bir yeri olan Almanya ve İngiltere’de de kamu düzenini ve milli güvenliği sağlamak için bazı internet sitelerine düzenlemeler getirilmiştir. Özgürlükler ülkesi olarak adlandırılan ülkelerin, internet ile ilgili yaptıkları sınırlamalar göz ardı edilirken; Türkiye gibi gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkelerin kitle iletişim araçları ile ilgili yaptıkları yasal düzenlemeler sansür olarak gösterilmektedir.

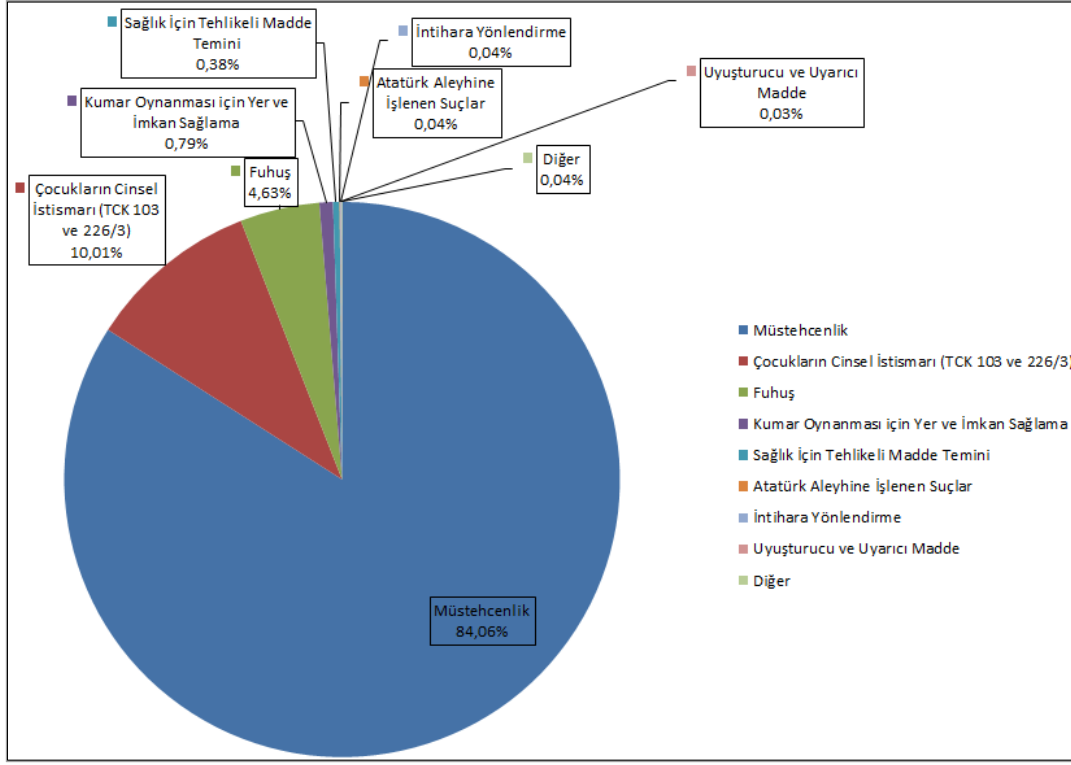
Bu bağlamda, sosyal medyada yapılan paylaşımların hukuki ve cezai sorumluluğunun sınırlarının neler olduğu da önemli bir konudur. Dünyada İnternetin filtrelenmesi konusunda çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bazı ülkeler çeşitli gerekçelerle ve herhangi bir hukuki değerlendirmeye ihtiyaç duymaksızın İnternet trafik çıkışı üzerinden kapsamlı ve sansür anlamında internet filtrelemesi yapmaktadır. Avrupa devletleri ise genelde daha çok belirli suçlar çerçevesinde engelleme ve filtreleme işlemi gerçekleştirmekte ya da İnternet konusunda özel bir kanunla düzenleme yapmaktan ziyade günlük hayatta suç olan İnternette de suçtur ilkesiyle hareket ederek İnternet ortamında işlenen suçlarla mücadele etmeye çalışmaktadır (Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, 2014).

5651 Sayılı Kanun özel bir yasa olup internet ortamındaki yayınları düzenlemekte ve internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcılar üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri içermektedir. Kanunun 8’inci maddesinin ikinci fıkrasında; birinci fıkranın (a) ve (b) bendinde belirtilen suçları içeren internet ortamındaki yayınlara erişimin engellenmesi kararının, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verileceği, soruşturma evresinin gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulmak kaydıyla Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesi kararı verilebileceği düzenlemesi yer almıştır. Üçüncü fıkrasında ise; hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının birer örneğinin, gereği yapılmak üzere Telekomünikasyon Kurumu İletişim Başkanlığına gönderileceği belirtilmiştir (Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, 2014).

Türkiye, Avrupa ülkelerinden farklı olarak engelleme yapılabilecek suç türlerini internet ile ilgili yasada özellikle belirtmiştir. Başka devletlerin internet filtreleme uygulamaları dikkatle incelendiğinde, ülkemizde 5651 sayılı Yasa ve Yönetmelikler doğrultusunda Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nca uygulanan yapının, demokratik uygulamalara benzediği çok net olarak görülecektir (Güvenliweb, 2015).

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, Türkiye’de sadece suç unsuru oluşturan unsurların engellendiği görülmektedir. Bu engellemelerinde, yayın içeriklerine yönelik tedbir işlemlerinde; bir internet sitesinin tüm içeriğine yönelik tedbirlere değil, yalnızca sorunlu içeriğin çıkartılmasına yönelik işlemlere ağırlık vermiştir. Özellikle müstehcenlik vb. suçlar kapsamında gerçekleştirilmiş olan içerik çıkarma işlemleri Başkanlığın tüm içerik çıkarma işlemlerinin çoğunluğunu oluşturmuştur.

Tablo 3: 15 Eylül 2014 Tarihi İtibariyle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığınca Yayını Aktif Olarak Engellenen Kararlar (Güvenliweb, 2015).

3.1. Türkiye’de Yaşanan Hukuksal Süreçler

Türkiye’de, Facebook kullanılarak işlenen hakaret ve şantaj suçları nedeniyle mahkemeye birkaç kez dava açılmıştır. Bu davalardan bazıları şu şekildedir:

“-İstanbul’da, kendisinden ayrılan sevgilisine çıplak fotoğrafları Facebook’ta yayınlacağını söyleyerek şantaj yaptığı iddia edilen Eyüp A. hakkında 12 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı;

-İstanbul’da, internet üzerinden tanıştığı Alev K.’nın kendisinden ayrılmasını hazmedemeyen Gökhan Ö., sevgilisinin çıplak fotoğraflarını Facebook’ta yayınlınca, “tehdit, şantaj ve hakaret” suçlarından hakkında 8 yıla kadar hapis cezası istendi” (Habertürk, 2015).

Facebook ile ilgili Türk mahkemelerinde açılan bu davaların özel hayatın gizliliğini ihlali ve başkalarının hak ve hürriyetlerini kısıtlama ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu durum ise Türk Ceza Kanununun 134. Maddesinde şu şekilde değerlendirilmektedir: “Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. - Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

İlgili maddede görüldüğü üzere, özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi suç olarak kabul edilmektedir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında özel hayata ilişkin görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır (Çetin, 2008: 651). Bu açıdan bakıldığında Facebook kullanıcılarıyla ilgili bu davaların açılması anayasaya uygun olmakla birlikte, bu hesapların mahkeme kararıyla silinmesi de hukuka aykırı değildir.

Gezi olaylarının bitmesinin ardından 4 Haziran 2013 günü 38 kişi Twitter ve Facebook'ta paylaştıkları nedeniyle gözaltına alınmıştır. Gözaltına gerekçe yapılan tweetlerin ise kamu düzenini bozmaya yönelik ve terör havası estiren ifadeler olduğu belirtilmiştir. Her ne kadar düşünceyi ifade ve yayma özgürlüğünün kısıtlandığı düşünülse de Türk Ceza Kanunu'nun 214. Maddesi, suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişinin altı aydan beş yıla kadar hapis cezasına çarptırılacağı belirtilmektedir. Bunun gerekçesi ise, aslında tahrik konusunun suça hazırlık hareketi niteliğinde olması ve bu hareketlerin devam etmesi ile zararlı neticelerin doğacak olmasından dolayı suç işlemeye tahrik eden kimsenin bu davranışı sebebiyle azmettiren sıfatıyla sorumlu olmasıdır (Çetin, 2008: 654-655). Görüldüğü üzere, Twitter üzerinden, kamu düzeni ve kamu güvenliğini zedeleyici, suça teşvik edici ifadelerin yasaklanması anayasada belirtilmiş olup; bu sınırlamaların sebebi de başka insanların özgürlüklerinin kısıtlanmasını önlemektir.

Bir diğer hukuksal süreç Youtube ile ilgilidir. 27 Mart 2014 Perşembe günü Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Bakanlık Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Yaşar Güler'e ait olduğu öne sürülen ses kayıtlarının internette yayınlanmasının ardından, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, video paylaşım sitesi Youtube'u idari kararlarla aşamalı olarak erişime kapatmıştır. 13 Nisan 2014 tarihinde de videolar, paylaşım sitesi Youtube'a erişim yasağı Gölbaşı Sulh Ceza Mahkemesi ve Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kaldırılmıştır. Suriye görüşmesine ilişkin kayıtların yayımlandığı linklere erişimin engellenmesine, bu olmadığı takdirde siteye erişimin tamamen engellenmesine ilişkin kararın ise uygulanmasına son verilmesine hükmetmiş ve böylece Youtube'a erişim sadece 15 link bazında yasaklanmış hale gelmiştir (Wikipedia, 2015).

Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve bunun paylaşılmasının cezası ise Türk Ceza Kanunu'nun 133. Maddesinde şu şekilde belirtilmektedir: "Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, tarafların herhangi bir rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu konuşmaların basın ve yayın yoluyla yayınlanması halinde de, aynı cezaya hükmolunur."

Bu durumda yukarıdaki maddeden de anlaşılacağı üzere, kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların bir aletle dinlenmesi, aynı zamanda devlet sırrının ifşa edilmesi ve bu konuşmaların yayınlanması suç unsuru oluşturmaktadır. Youtube'da da Türkiye Cumhuriyeti'nin üst düzey yetkililerinin konuşmalarının yayınlanması ve bu yayınlanan videoların kaldırılmaması üzerine Youtube'a geçici süre erişim engellenmiştir.

Türkiye'de, Youtube'un engellenmesine yerli ve yabancı birçok medya kuruluşu tepki göstermiştir. Özellikle internet medyası konuyu komplo teorileri bağlamında ele almıştır. Fakat millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne uygun olarak verilmiş hâkim kararıyla haberleşme hürriyetinin kısıtlanması anayasada belirtilmiştir.

Ülke güvenliğinin, kamu düzeninin ya da üst düzey yöneticilerin konuşmalarının dinlenmesi vb. suç unsuru oluşturan durumların Youtube'da servis edilmesi ve bunun üzerine Youtube'a erişimin engellenmesi ile ilgili kararlar anayasanın ilgili maddelerinde belirtilmiştir. Buna rağmen özellikle yerli ve yabancı medya Türkiye'yi ifade ve haberleşme özgürlüğünün olmadığı bir ülke olarak göstermeye çalışmıştır.

3.2. Yurtdışında Yaşanan Hukuksal Süreçler

Amerika Birleşik Devletleri'nde de Facebook kullanılarak işlenen suçlar nedeniyle birçok dava açılmıştır. Bu davalardan bazıları şunlardır:

- "ABD'li Denis New, mart ayında, 17 yaşındaki oğlunun Facebook sayfasını kullanıp onun adıyla mesaj göndererek oğlunu taciz ettiği gerekçesiyle 30 gün tecilli hapis cezasına çarptırıldı. Hâkim, cezası tecil edildiği için hapse girmekten kurtulan kadının ebeveynlik kurslarına ve öfke kontrolü seminerlerine de katılmasını istedi. Mahkemeden Denis New'un oğluyla görüşmesine de yasak geldi;

ABD'de New Canaan'da yaşayan 17 yaşında bir genç kız, babasının eski kız arkadaşı olan araştırmacı gazeteci Teri Buhl'un, günlüğünden bazı bölümleri Facebook'ta izinsiz olarak yayınladığını belirterek dava açma kararı aldı. Günlüğün yayınlanan bölümleri kızın cinsel yaşamıyla, alkol kullanmasıyla ilgili ayrıntıları ve başka birçok kişisel bilgiyi içeriyordu. Buhl ise gençlerin içki sorunuyla ilgili bir haber hazırladığını amacının özel yaşamı ortaya dökmek olmadığını söyleyerek kendini savundu" (Investintech, 2015).

Kişinin haberleşme hürriyetinin kısıtlaması ve özel hayatın gizliliğinin ihlal etmesi Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 17. Maddesi'ne göre de aykırıdır: "Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ya da haberleşmesine keyfi ya da yasadışı olarak müdahale edilemez; hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlerde bulunulamaz".

Yine Almanya, geçtiğimiz 2011 yılında, Facebook'ta yer alan "Beğen" butonunun kişilerin internet üzerindeki gezindikleri yerleri açığa çıkarması ve bunun da Alman gizlilik yasalarına aykırı olması, aynı zamanda bu durumun Avrupa Birliği'nin de veri güvenliği yasalarını ihlal ettiğini ileri sürmesi sebebiyle Facebook'ta yer alan "Beğen" butonunu yasaklamıştır (Sabah, 2015).

Görüldüğü üzere Türkiye dışındaki ülkelerde de Facebook çeşitli nedenlerden dolayı kısıtlanmakta ya da kısa süreli de olsa bu sitelere erişim engellenmektedir. Bu özgürlüklerin çerçevesi hukuk metinlerinde belirlenmiş olmakla birlikte; bu hakların sınırlandırılabilceği durumlarda belirtilmiştir. Facebook vb. gibi ticari kuruluşlarında mahkemelerin verdiği kararlara uyması son derece önemli ve diğer vatandaşların haklarının korunması açısından gereklidir.

Yakın zamanda ise ABD'de bir genci vurduğu öne sürülen polis memurunun adını duyuran Anonymous hesabını Twitter askıya almıştır. ABD'de 18 yaşındaki Michael Brown isimli silahsız siyahi gencin polis tarafından öldürülmesinin ardından Missouri eyaletinin St. Louis kentindeki Ferguson semtinde başlayan protesto gösterileri ülkenin diğer kentlerine de yayıldı. Brown'ın polis tarafından öldürülmesi nedeniyle Detroit, Los Angeles, Washington, Chicago, New York, Miami ve Phoenix başta olmak üzere ABD genelinde yüzden fazla şehirde gösteriler düzenlendi. Bu durumun gelişmesine zemin hazırlayan unsur ise, daha sonra kapatılan 'TheAnonMessage' isimli Twitter hesabıdır. ABD'nin farklı kentlerinde eylem çağrısında da bulunan bu adresin kapatılmasının ardından konuyla ilgili açıklama yapan Twitter, "kullanıcıların başka kişilerin özel veya hassas bilgilerini içeren mesajlar atamayacağı veya yayımlayamayacağı" ve "başkalarına karşı belirli şiddet tehditleri içeren mesajlar gönderilemeyeceği veya yayınlanamayacağı" kurallarını hatırlatmıştır (Yenisafak, 2015).

Almanya'da ise 2012 yılında Twitter'da bulunan ABD uzantılı bir "NeoNazi" hesabı için Alman yetkilileri Twitter'dan hesabı silme talepleri olmuştur. Twitter hesabı silmedi ancak hesaba Almanya üzerinden erişimi engelledi. Genellikle azınlıkların korunması veya Almanya'nın nefret söylemi veya aşırılıkları önleme amaçları doğrultusunda içerik kaldırma ve erişim sınırlama talepleri İnternet Servis Sağlayıcılarına dayatılmaktadır. Ayrıca hükümet, kullanıcıların verilerinin saklanması amaçlayan bir tasarıya da imza atmıştır (BBC, 2015).

Örneğin kaynaklarının gizliliğini koruyarak hükümetlerin ve diğer organizasyonların önemli belgelerini yayınlayan İsveç merkezli uluslararası bir organizasyon olan Wikileaks'ın, 2010 yılında ABD ile ilgili yayınladığı önemli ve gizli belgeler üzerine; ABD Wikileaks ile ilgili işbirliği yaptığı gerekçesiyle New York Times, Le Monde

ve Spiegel'in de aralarında bulunduğu 25 haber portalına ABD Hava Kuvvetleri'nin erişimini engellemiştir (DW, 2015).

Değerlendirme ve Sonuç

İfade özgürlüğü, temel haklar içerisinde yer alan en önemli haklardan birisidir ve bu özgürlüğün kullanımı günümüzde farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. İfade özgürlüğünün gelişmesine imkân sağlayan ve demokratik toplumlar için vazgeçilmez bir öneme sahip olan unsurlardan biriside kitle iletişim araçlarıdır.

İnsanların bilgi ve fikir yayma, haber verme haklarıyla yakından ilgili olan ifade özgürlüğünü, müdahale olmaksızın kullanabilmek demokratik toplumlar için oldukça önemlidir. Fakat bu özgürlüğün sınırları, başka temel hakların zedelenmemesi için, iyi belirlenmelidir.

Özellikle kitle iletişim araçları ile düşüncenin paylaşımı noktasında birçok unsur devreye girebilmektedir. Temel hakların zedelenmemesi için; intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama, hakaret veya sövme gibi durumlarda düşünce ve ifade özgürlüğü kısıtlanabilmektedir. Bu durumlarla ilgili olarak da Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında, 5187 Sayılı Basın Kanunu'nda, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da gerekli tedbirler alınmıştır.

Özellikle internet ile ilgili olarak Türkiye'de Twitter ve Youtube'a erişimin kısa süreli de olsa engellenmesi, ulusal ve uluslararası medyada eleştirilerin getirilmesine sebep olmuştur. Fakat Türkiye'de erişimin engellenmesine gerekçe olan suçlar sadece ulusal metinlerde değil, uluslararası metinlerde de suç olarak kabul edilmekte ve yaptırımlara maruz kalmaktadır.

Ayrıca Türkiye'de de çok fazla kullanıcıya sahip olan Facebook, Youtube, Twitter gibi uluslararası bir güce sahip olan ticari şirketlerin, gelişmiş ülkelerde ofis bulundurmasına rağmen Türkiye'de ofis açmayarak vergi ödemekten kaçınması ve Türkiye'deki mahkemelerin suç unsuru oluşturan içerikleri kaldırmasını talep etmesine rağmen bu kararların uygulanmaması, bu sitelere erişimin kısa süreli engellenmesini zaruri hale getirmiştir.

Konu ile ilgili Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın yapmış olduğu basın açıklamasında da; vatandaşların Twitter'ın kişilik haklarına ve özel hayatın gizliliğine aykırı davranması üzerine şikâyet etmesi ile birlikte Twitter ile ilgili sorunların başladığı belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerince erişimi engelleme kararları verilerek bu kısıtlamalar, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na ulaşmış ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı içeriğin çıkarılmasını Twitter'dan istemiştir. Ancak, mahkeme kararlarının uygulanması hususunda çaba gösterilmesine rağmen Twitter bu kararlara duyarsız kalmış ve mahkeme kararlarını tanımamıştır. Yurtdışı merkezli söz konusu internet sitesi Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin vermiş olduğu kararları yok saymış ve bu nedenle, vatandaşların mağduriyetlerinin önlenmesi için başka bir seçenek kalmadığından mahkeme kararları doğrultusunda Twitter'a erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmıştır. Ayrıca yurt dışı merkezli söz konusu internet sitesinin, Türk mahkemelerinin kararlarına uyararak hukuka aykırı içerikleri çıkarması halinde, tedbir amaçlı uygulanan erişimin engellenmesine son verileceği de basın açıklamasında belirtilmiştir.

Bu durum birçok gelişmiş ülkede de görülmektedir. Fakat Amerika, Almanya ve İngiltere gibi ülkelerin mahkemelerinin verdiği kararlar Facebook, Youtube ve Twitter için bağlayıcı olmasına rağmen Türk mahkemelerinin verdiği kararlar yok hükmünde sayılmaktadır. Buna rağmen Türkiye, özgürlüklerin yok edildiği ve fikir hürriyetinin bulunmadığı bir ülke olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Hâlbuki temel kişilik haklarının

zedelenmemesi için gelişmiş ülkelerde ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gerekli görüldüğünde kitle iletişim araçlarına çeşitli sınırlamalar getirilebilmektedir. Son derece zgr ve düşünce hürriyetinin var olduğu kabul edilen ülkelerde bile teröre destek ve azmettirme, kişilik haklarını zedeleyici unsurlara yer verilmesi gibi durumlarda konu yetkili mercilere iletildiğinde gerekli önlemler alınmakta ve gerekli işlemler yapılmaktadır.

İnternetin son derece yaygınlaşması ve bu ağ üzerinden suç işlenebilmesi bu alanın da kontrol altına alınmasını gerekli hale getirmiştir. Bu konuda da Türkiye’de internet ortamında yapılan yayınlarn düzenlenmesi ve bu yayınlarn yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi için 5651 sayılı kanun çıkartılarak, temel kişilik hakları korunmaya çalışılmış ve bu haklarında hangi şartlar altında sınırlandırılabilceği kanun içerisinde belirtilmiştir.

Çalışmada da görüleceği üzere, her ne kadar ifade zgrlğu hukuk metinlerinde koruma altına alınsa da, bu zgrlğun sınırlarının belirli olduğu ve bu sınırların aşılması durumunda hangi önlemlerin alınacağı da hukuk metinlerinde belirtilmiştir. Bu bağlamda demokratik bir toplum için, özellikle ifade zgrlğunun kitle iletişim araçları vasıtasıyla kullanılması durumunda kişilerin sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekmektedir.

Yine unutulmamalıdır ki kişinin kitle iletişim araçları vasıtasıyla düşüncesini açıklama zgrlğu, beraberinde başka bireylerin anayasal özgürlüklerine zarar verebilecek haber, yorum ve paylaşımlarda bulunulmasını da engellemeyi amaçlamaktadır.

Kaynaklar

- Alemdar, K. (1999). Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar. Afa Yayıncılık: İstanbul.
- Baloğlu, . (2006). “İfade zgrlğu”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli.
- BBC. 2015. Erişim Tarihi: 23.10.2015. Erişim Adresi: http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/10/121018_twitter_neonazi.shtml
- Becerik, A. (2007). “İfade zgrlğunun Sınırları ve Yargının Tarafsızlığı”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Cohen-Almagor, R. (2002). İfade, Medya ve Etik. Phoenix Yayınları: Ankara
- ankaya . ve Yamaner M. (2012). Kitle İletişim zgrlğu. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- etin, E. (2008). Basın Hukuku. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Demir, V. (2006). Medya Etiği. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- DW. 2015. Erişim Tarihi: 08.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.dw.com/tr/abdden-haber-sitelerine-yasak/a-6347975>
- Gedik, . (2008). Türk Yargı Kararları erevesinde Türkiye’de Kitle İletişim zgrlğu. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Güvenliweb. 2015. Erişim Tarihi: 10.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/makaleler>
- Habertürk. 2015. Erişim Tarihi: 15.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.haberturk.com/polemik/haber/694873-facebookta-paylasma-yanarsin>
- İlkiz F. ve Önderoğlu E. (2012). İfade zgrlğun On Yılı. Bianet Yayınları: Ankara.
- İnvestintech. 2015. Erişim Tarihi: 11.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.investintech.com/articles/theworldsocialnetworkingbanrace/>
- Kapanı, M. (1993). Kamu Hürriyetleri. Yetkin Yayınları:Ankara.
- Marko P. ve Sean N. (2011). s.168-169. Erişim Tarihi: 11.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/585/581>.
- Özek, . (1978). Türk Basın Hukuku. İstanbul Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Sabah. 2015. Erişim Tarihi: 08.09.2015. Erişim Adresi: <http://www.sabah.com.tr/Teknoloji/Haber/2011/08/22/almanyada-Facebook-begen-butonu-yasaklandi-582207892210>

- Salihpaşaoğlu, Y. (2007). Türkiye'de Basın Özgürlüğü. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı. 22.08.2014 Tarihli Görüşme.
- Zarplı, Ç. (2008). “İfade Özgürlüğü: İçeriği ve Sınırları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya
- Vural, Z.B.A. ve Bat M. (2010). “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”. **Journal of Yaşar University**. 3348-3382. Cilt 5. Sayı 20.
- Wikipedia. 2015. Erişim Tarihi: 18.10.2015. Erişim Adresi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_ve_Yurtta%C5%9F_Haklar%C4%B1_Bildirisi
- Yenişafak. 2015. Erişim tarihi 01.11.2015. Erişim Adresi:
<http://www.yenisafak.com/dunya/abdden-twittera-mudahale-677285>

Yasal Düzenlemeler:

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.
Fransız İnsan Hakları Beyannamesi.
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982).
5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.
5187 Sayılı Basın Kanunu.
5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun.
6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun.